

УДК 630*

С. М. СТОЙКО¹, О. І. ШАБЛИЙ², І. П. КОВАЛЬЧУК³, Л. І. КОПІЙ⁴

ДВОТОМНА УКРАЇНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ЛІСІВНИЦТВА⁵

Висвітлено історію та концептуальні засади фундаментальної Української енциклопедії лісівництва, яка є першим вітчизняним фаховим універсальним виданням. Матеріали енциклопедії ґрунтуються на сучасних досягненнях лісівничої, екологічної та географічної наук і надають читачеві широку та всебічну інформацію про неоціненне значення лісу в житті людини, про його водоохоронно-захисні, санітарно-гігієнічні та гідрокліматичні функції, про раціональне використання й охорону природних ресурсів (лісових, земельних і водних), кількісні та якісні характеристики лісового фонду України. У виданні узагальнено результати теоретичних і прикладних лісівничих, екологічних і географічних досліджень у нашій державі, які відображають багатство і різноманіття природи, сучасний рівень антропогенного впливу на неї і напрями раціонального природокористування.

¹ **Степан Михайлович СТОЙКО** – дійсний член Екологічної та Лісівничої академії наук України, доктор біологічних наук, доктор гоноріс кауза Зволеського технічного університету, професор, головний науковий співробітник Інституту екології Карпат НАН України. Україна, м. Львів. Тел.: (380-322)-70-74-30. E-mail: ecoinst@instecoc.cscd.lviv.ua

² **Олег Іванович ШАБЛИЙ** – дійсний член Екологічної академії наук України, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка. Україна, м. Львів. Тел.: (380-322)-70-74-30. E-mail: ecoinst@instecoc.cscd.lviv.ua

³ **Іван Платонович КОВАЛЬЧУК** – дійсний член Екологічної академії наук України, доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри конструктивної географії і картографії Львівського національного університету імені Івана Франка. Україна, м. Львів. Тел.: (380-322)-70-74-30. E-mail: ecoinst@instecoc.cscd.lviv.ua

⁴ **Леонід Іванович КОПІЙ** – дійсний член ЛАН України, доктор сільськогосподарських наук, професор, Національний лісотехнічний університет України. Україна, м. Львів. Тел.: +38(067) 750-34-66. E-mail: korl@taik.ru

⁵ Українська енциклопедія лісівництва. У двох томах / за ред. засл. діяча науки і техніки України, дійсного члена НТШ, проф. С.А. Генсірука. – Львів, 1999. – Т. 1. – 464 с.; 2007. – Т. 2. – 470 с.

У 2007 році побачив світ другий – завершальний том фундаментальної Української енциклопедії лісівництва (УЕЛ)⁴, яка є першим вітчизняним фаховим універсальним виданням. Вона містить близько 3 тис. термінологічних статей, кольорові та чорно-білі текстові ілюстрації, мапи, схеми, таблиці. Концепція видання ґрунтується на сучасних досягненнях лісівничої, екологічної та географічної наук і надає читачеві широку та всебічну інформацію про неocenення значення лісу в житті людини, про його водоохоронно-захисні, санітарно-гігієнічні та гідро-кліматичні функції, про раціональне використання й охорону природних ресурсів (лісових, земельних і водних), кількісні та якісні характеристики лісового фонду України.

В енциклопедії викладено біологічні основи росту і формування лісів, засадничі постулати лісознавства та лісівництва, раціонального використання та відновлення лісостанів, особливості головних лісоутворювальних порід. Висвітлено проблемні питання лісівництва, лісової типології, таксації та лісовпорядкування, генетики і селекції, лісового насінництва, вирощування лісових культур, захисного лісовирощування, механізації лісогосподарських і лісозаготівельних робіт, економіки й організації лісового господарства. Особливу увагу приділено питанням охорони природи, раціонального природокористування, лісівничо-екологічній характеристиці цінних лісових масивів, заповідників, заказників, пам'яток природи, лікарських рослин.

Окремі статті присвячено лісівничому та лісоекологічному вихованню молоді, прищепленню любові до рідної природи, національної культури, Української держави. Узагальнено результати теоретичних і прикладних лісівничих, екологічних і географічних досліджень у нашій державі, які відображають багатство і різноманіття природи, сучасний рівень антропогенного впливу на неї і напрями раціонального природокористування.

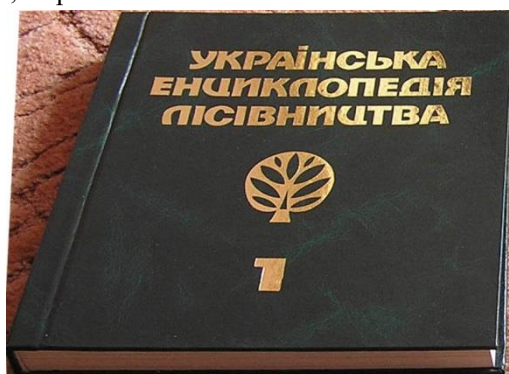
Двотомна УЕЛ є фундаментальною працею, в якій творчо використано 50-річні наукові напрацювання головного редактора УЕЛ академіка, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреата міжнародної премії IUFRO, професора С. Генсірука, які опубліковано у його 30 монографіях та 500 наукових статтях. У енциклопедичних статтях:

- 1) обґрунтовано наукові засади комплексного лісогосподарського районування як фундаменту забезпечення раціонального ведення лісового господарства, охорони та відтворення лісів;
- 2) простежено тенденції змін лісистості території від доісторичних часів до сьогодення; ці дані становлять великий інтерес як наукова база для забезпечення лісовідновлювальних робіт з урахуванням ландшафтно-географічних умов;
- 3) описано закономірності лісовідновлювальних процесів у дубових, букових і смерекових лісах Українських Карпат як основи розширеного відтворення гірських лісів;
- 4) визначено параметри екологічно оптимальної лісистості усіх регіонів України;
- 5) обґрунтовано комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію лісокористування, забезпечення природного відновлення головних порід дерев та

вирощування біологічно стійких і високопродуктивних лісів;

- 6) створено наукові засади лісомеліорації агроландшафтів, формування єдиної системи (екомережі) природоохоронних територій.

Численні монографії С. Генсірука та підготовлені ним до УЕЛ 800 основних статей і 110 біографічних нарисів про видатних науковців-лісівників можуть слугувати науково-методичним підґрунтям розвитку лісознавства, лісівництва, регіонального природокористування, конструктивної географії та геоекології і використовуватися викладачами та студентами лісівничого, географічного, біологічного й екологічного профілю як навчальні посібники. Загальні лісівничі питання (300 назв) підготували провідні науковці спеціальних кафедр. Питання екології, охорони природи, рослинного світу (200 статей) підготували відомі науковці зі Львова, Києва, Харкова.

УЕЛ, перший том якої (1222 статті) вийшов у світ 1999 р., високо оцінила наукова громадськість України, зокрема академіки Б. Патон, В. Панасюк, О. Романів, А. Шпак, Д. Гродзинський, І. Дзюба та ін. Другий том УЕЛ, опублікований 2008 р. містить 1220 статей (термінів), 650 кольорових і чорно-білих текстових ілюстрацій, 20 карт і схем, а також 60 таблиці.

Головну науково-редакційну функцію в роботі над виданням УЕЛ ще у 1990 р. взяла на себе Лабораторія проблем природокористування Національного лісотехнічного університету України, а в ній – науковий керівник, доктор сільськогосподарських наук, професор С. Генсірук. Будучи головним редактором, він віддав справі видання УЕЛ 16 років напруженої, самовідданої і безоплатної праці. Саме його зусиллями забезпечено високий науковий рівень УЕЛ. С. Генсірук сформував концепцію і підготував реєстр термінів енциклопедії, а

також весь картографічний матеріал за лісорослинними умовами та фотографії об'єктів лісів (60), кольорові текстові ілюстрації, мапи і картосхеми (20), таблиці (50); зумів залучити до роботи над нею провідних фахівців лісівничої науки і практики України.

Після смерті старшого редактора Т. Кляцького 1996 р. професор С. Генсірук власноруч редагував статті першого тому, а з 1999 по 2006 рр. – другого тому УЕЛ. Він став фундатором, головою і головним редактором редакційної колегії й майже все навантаження щодо підготовки рукопису цієї об'ємної праці взяв на себе. До роботи над другим томом УЕЛ С. Генсірука надихало і те, що у серпні 2000 р. Міжнародна спілка лісових науково-дослідних організацій світу (IUFRO) за десять фундаментальних монографій нагородила його Золотою медаллю і Дипломом лауреата IUFRO, визнавши цим самим його досягнення в царині лісівничих та екологічних наук не лише в Україні, але й у світі.

Редакційна колегія висловила глибоку подяку головному редактору С. Генсіруку за його сумлінну багаторічну працю з написання великої кількості основних статей та патріотичну відданість справі збереження українських лісів від нищення їх тоталітарним режимом. Одночасно редакційна колегія висловила подяку колективу авторів за їх сумлінну працю при написанні статей до двотомної УЕЛ.

УЕЛ має стати настільною книгою працівників лісового господарства, науковців, викладачів і студентів вищих освітніх закладів та широкого читачького загалу. Вагомість цієї оригінальної енциклопедії для збереження екологічного, лісоресурсного та економічного потенціалу України є незаперечною. Варто сподіватися, що УЕЛ слугуватиме відродженню лісів, підвищенню їх продуктивності та біологічної стійкості, оптимізації лісокористування та охорони довкілля, прислужиться екологічному вихованню і збагаченню знань, збільшенню лісистості України хоча б до 20 %, поглибленню самосвідомості сучасного та прийдешніх поколінь українців.

На жаль, державні чиновники ані приватні підприємства не виділили на видання енциклопедії жодної гривні. Оскільки не було жодних джерел фінансування УЕЛ, професор С. Генсірук половину поліграфічних витрат покрити своїми преміями – Державною премією України в галузі науки і техніки та Міжнародною премією IUFRO. Потім він, як головний редактор енциклопедії, звернувся з проханням до всіх обласних управлінь лісового господарства України хоча б викупили I і II томи УЕЛ.

Тож перший том УЕЛ було викуплено ще 1999 р. Найбільшу допомогу у цьому надавали лісівники Львівської області. На підтримку видання УЕЛ англійський Інститут Макалей (м. Абердеген) викупив 40 примірників, закрите акціонерне товариство "Оболонь" з Києва замовило для свого колективу 30 примірників енциклопедії.

Редакційна колегія висловила подяку НАН України, науковому товариству імені Шевченка, Державному комітету лісового господарства України, особисто начальнику Львівського обласного управління лісового господарства А. Дейнеці за посильне сприяння у виданні УЕЛ.

S. M. Stoyko, I. P. Koval'chuk, L. I. Kopyi

THE UKRAINIAN FORESTRY ENCYCLOPEDIA IN TWO VOLUMES

The history and features of the editing process of fundamental Ukrainian encyclopedia of forestry, which is the first national professional universal edition in this field, is presented in the paper. The content of encyclopedia is based on modern achievements of natural sciences (forest, geographic and other sciences). It offer to readers wide and comprehensive information about the multifunctional role of a forest in human life, it's role in water protection, climate regulation, sanitary-hygienic, and hydrological functions, about the sustainable management and protection of natural resources (forest, land and water), statistics data about forest fund of Ukraine and characteristics of its state. In an encyclopedia it is generalized the results of theoretical and applied silvicultural, ecological and geographical studies in Ukraine, which represent the diversity of natural resources, current state of anthropogenic influences on ecosystems and landscapes, and ways of sustainable management of natural resources.

Адміністративно-навчальний корпус Національного лісотехнічного університету України, м. Львів
(фото Ю.І. Грицюка)